

SÉRIE TEXTŮ K OTEVŘENÉMU A DISTANČNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ

Josef Lounek

ZLÁMALOVÁ, H.: *Úvod do distančního vzdělávání*, CDV Univerzity Palackého Olomouc 2002, 70 s., ISBN 80-244-0276-9

ZLÁMALOVÁ, H.: *Tutor distančního vzdělávání*, CDV Univerzity Palackého Olomouc, 2002, 44 s., ISBN 80-244-0283-1

EGER, L., BARTONKOVÁ, H.: *Studijní texty v distančním vzdělávání*, CDV Univerzity Palackého Olomouc, 2003, 64 s., ISBN 80-244-0755-8

NOCAR, D. a kol.: *E-learning v distančním vzdělávání*, CDV Univerzity Palackého Olomouc, 2004, 78 s., ISBN 80-244-0802-3

PRŮCHA, J.: *Akreditace v distančním vzdělávání*, CDV Univerzity Palackého Olomouc, 2003, 58 s., ISBN 80-244-0760-4

Pro kurz Distanční minimum, který organizuje pro zájemce z řad pracovníků vysokých škol již od roku 2003 Centrum distančního vzdělávání Univerzity Palackého Olomouc, vydalo toto Centrum sérii zajímavých učebních textů, jež jsou cíleně věnovány jednotlivým částem připravovaného kurzu. Přesně podle zásad distančního vzdělávání ještě k tomuto kurzu vydalo pomocný materiál Průvodce studiem, aby byl každý účastník kurzu podrobně poučen o systému distančního vzdělávání, používání studijních materiálů, jak studovat z distančního materiálu, popis tutoriálu a základní charakteristiky kurzu, popis cílové skupiny a vzdělávacích cílů.

Distanční vzdělávání je nová progresivní vzdělávací technologie. Jedná se vlastně o multimediální formu samostatného studia, které je řízeno a koordinováno speciální vzdělávací institucí. Učitel v původním slova smyslu (např. z frontální výuky) je nahrazen podrobně propracovaným vzdělávacím systémem včetně zpětné vazby a moderní studijní podpory s úplně novými pojmy v této oblasti: autorský, tutorský a realizační tým, tutoriál, manažer, garant, administrátor kurzu apod. Pro studenty je nutná úplně jiná motivace ke studiu, jsou ve větší míře izolováni, a proto je nutné nabídnout jim lépe zpracované studijní materiály (postupně převažují materiály v elektronické podobě, ale není zatracena ani klasická forma písemná, zpracovaná pochopitelně podle zásad distančního vzdělávání), lepší komunikaci a zpětnou vazbu prostřednictvím Internetu s novými technickými možnostmi. Technologie distančního vzdělá-

vání se v podstatě vyvinula z původního dálkového studia především v rámci vzdělávání dospělých. To je věková kategorie, která má lepší motivaci studovat samostatně a má také již v současné době čím dál více příslušné technické znalosti pro obsluhu komunikačního a studijního prostředí, především prostřednictvím počítače a Internetu. Distanční vzdělávání se prosazuje převážně na úrovni vysokoškolského vzdělávání, např. v rámci otevřené, případně dálkové univerzity, především v zahraničí. U nás existují v současné době pouze Centra distančního vzdělávání při některých vysokých školách; univerzitu fungující výlučně na základě distančního vzdělávání v České republice dosud nemáme.

Zatím také nejsou u nás téměř akreditovány samostatné distanční formy studia některých studijních programů; využívá se především kombinované studium s prvky klasického prezenčního, dálkového a nově formovaného distančního studia. Některé vysoké školy akreditaci distanční formy vybraných studijních programů postupně připravují či jenom získávají zkušenosti s jeho postupným zaváděním jako doplněk prezenčního studia a definitivní přechod od klasické na distanční pojetí teprve plánují. Ověřují se také možnosti různě koncipovaného virtuálního počítačového studijního prostředí včetně komunikace po Internetu pro vzdálené účastníky. Jednotlivé vysoké školy si připravují pro studenty v tomto prostředí kurzy s vybranou tematikou, kde již převažuje forma blížící se distanční. Ta má v budoucnu nejdříve doplnit a později nahradit klasickou prezenční výuku a tím kromě jiného i snížit počet přímých vyučovacích hodin a zlepšit tedy i ekonomiku výuky.

A právě pro tvůrce takového nového pojetí výuky se všim, co s tím souvisí, je určen kurz Distanční minimum, organizovaný CDV UP Olomouc. V nabídce studijních materiálů uvedeného kurzu převažuje forma písemná, což však není na závadu. Protože se jedná o kurz o distanční formě výuky, jsou i tyto studijní materiály nově zpracovány s přihlédnutím k zásadám tvorby distančních textů s vědomím, že se stanou vlastně i praktickým příkladem, jak mají takové texty vypadat.

Nyní k jednotlivým studijním textům.

V *Úvodu do distančního vzdělávání* autorka Helena Zlámalová vysvětluje základní principy distanční vzdělávací technologie a historii vývoje distančního vzdělávání. Krátce se také zmiňuje o organizaci distančního studia a přípravě distančního vzdělávacího programu. Popisuje i studijní vzdělávací obory, tvorbu studijních textů a práci tutora. Tyto kapitoly se objevují v podrobnější variantě ještě v dalších dílech a je na zvážení, jestli jsou na samém úvodu a v uvedené

podobě nejvhodnější. Oproti tomu kapitola Pedagogické aspekty distančního studia je asi nejzajímavější a nejvíce potřebná; v dalších materiálech se již neobjevuje a dala by se ještě více rozvést.

Tutor distančního vzdělávání od téže autorky je propracovaným textovým materiálem, který vyčerpávajícím způsobem popisuje po úvodní části systém distančního vzdělávání se zaměřením na postavení tutora, jeho roli a úspěšnost. Věnuje se také přípravě a realizaci tutoriálu i dalším aspektům činnosti tutora – úspěšné komunikaci a hodnocení tutora při jeho činnosti. Pojmy tutor a tutoriál si takto podrobné vysvětlení zaslouží. Liší se natolik od klasických pojmů učitel a vyučovací hodina, že až jejich pochopení může vést k pochopení dalších pojmů v distančním vzdělávání.

Na **Studijní texty v distančním vzdělávání** od dvojice autorů Ludvíka Egera a Hany Bartoňkové byly kladeny největší nároky. Cílem tohoto materiálu bylo podat základní informaci o postupu při psaní distančního studijního textu a jeho náležitostech. Autoři přepracovali své původní samostatné publikace a spojili je v jednu, v čemž jim pomohli vzhledem k důležitosti i další pracovníci CDV UP Olomouc. Jedná se vlastně o základní text – studijní materiál o přípravě distančních textů musí být nejvíce propracován, musí být příkladem nejen pro autory ostatních textů distančního kurzu, ale především pro účastníky kurzu, neboť tento studijní text slouží vlastně nejen jako prostředek, ale i jako předmět výuky, a to je mnohem těžší.

Ne všude autoři tento nelehký úkol zvládli. Například celá první část – úvod k tvoření distančního textu – je převážně popis otevřeného a distančního vzdělávání, což bylo podle mého názoru úkolem úvodního příspěvku H. Zlámalové. Naopak poslední kapitola – praktický návod pro psaní distančních textů – by měla být poněkud podrobnější.

Lze však konstatovat, že se autoři ve všech částech, které krátce shrnu pod názvy strategie psaní, cíle, interakce a vizualizace, snažili účastníkům kurzu co nejvíce popsat všechny aspekty přípravy opravdu dobrého distančního studijního textu, a i přes již zmíněné drobné nedostatky se jim to vcelku podařilo.

To **E-learning v distančním vzdělávání** zpracovala již čtveřice autorů z CDV UP Olomouc David Nocar, Irena Hoblíková, Lucie Snášelová a Monika Všetulová. Cílem autorů bylo postihnout problematiku elektronického vzdělávání z různých úhlů pohledu a především roli e-learningu v současných systémech moderního distančního vzdělávání. V pěti kapitolách věnovaných postupně historii elektronického vzdělávání, popisu tří úrovní se zaměřením na informace o řídicích vzdělávacích systémech, představení klíčových účastníků e-learningu,

přiblížení možností i úskalí převádění tetu do elektronické podoby a popisu vývoje užívání informačních a komunikačních technologií v českém vysokém školství autoři vyčerpávajícím způsobem zpracovali svůj pohled na celý rychle se rozvíjející systém elektronického vzdělávání.

K tomuto dílu bylo vydáno i CD-ROM „LMS“ (Learning Management System), kde jsou některé základní informace o LMS a prezentace pěti konkrétních řídicích systémů.

Závěrečný díl posuzované série *Akreditace v distančním vzdělávání* zpracoval Jiří Průcha. Tento materiál se od ostatních trochu liší. Cílem autora nebylo nutit čtenáře zapamatovat si obsah. Šlo spíše o získání celkového vhledu do uvedené problematiky a o praktickou pomůcku při přípravě distančního nebo kombinovaného studijního programu k akreditaci. Právě v tomto případě je možné se k materiálu vracet a zabývat se konkrétními podrobnostmi.

Po nezbytném úvodu a krátkém popisu distančního vzdělávání se autor věnuje v první kapitole úloze akreditační komise jako poradního orgánu vlády pro oblast vysokých škol a jejím pracovním skupinám. V kapitole druhé se zabývá problematikou akreditace studijních programů a v nejrozsáhlejší třetí kapitole hodnocením částí projektu předloženého k akreditaci. Důležitý je i přehled hodnotících kritérií uvedený v příloze. Podle mého názoru autor vytčený cíl splnil.

Z celkového pohledu je vydání této série významný počín Centra distančního vzdělávání Univerzity Palackého. Je nutné ocenit celkový objem úsilí všech autorů, úsilí celého realizačního týmu kurzu Distanční minimum a odvahu pustit se do nové, ještě poměrně neznámé a nepřiliš propracované oblasti. Lze jen trochu vytknout ne možná úplně zdařilou koordinaci tvorby jednotlivých autorů nebo autorských týmů z pohledu celku. Úvodní kapitoly téměř všech dílů by šly pravděpodobně shrnout do dílu prvního a v dalších je vypustit; stejným způsobem by bylo asi možno sjednotit popis a použití symbolů a ikon a uvést je jen na začátku. Možná bylo ale úmyslem realizačního týmu z pohledu pedagogického některé záležitosti vícekrát zopakovat a tím i upevnit.

V každém případě lze konstatovat, že se celému kolektivu autorů podařilo připravit zajímavý a vyčerpávající materiál, na který je možné po zkušenostech z průběhu několika kurzů navázat, doplnit jej a rozšířit, případně uvažovat o spojení všech pěti dílů do jedné publikace, která by měla ještě širší platnost, mohla by se s ní seznámit větší skupina adresátů a tím by mohlo dojít k větší popularizaci distanční formy výuky. Současná série se k širší veřejnosti určitě

zatím nedostane, protože je určena pouze platícím účastníkům kurzu Distanční minimum.

Kontaktní adresa:

Mgr. Josef Lounek, katedra informatiky a kvantitativních metod
Fakulta informatiky a managementu, Univerzita Hradec Králové
Rokitanského 62, 500 03 Hradec Králové
e-mail: josef.lounek@uhk.cz